

MILLIY-MINTAQAVIY KOMPONENTNI UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA TASVIRIY SAN'ATNI O'QITISH AMALIYOTIGA TATBIQ ETISH NAZARIYALAR TAHLILI

Suyarov Nodirjon Taxirovich
Namangan davlat pedagogika instituti dotsenti (PhD)

Annotatsiya: Ushbu maqolada san'at ta'limi sohasidagi etnik-madaniy kompetensiya bilan bog'liq bo'lgan tadqiqot va nazariya har tomonlama tahlil qilinadi. Turli madaniyatlarga mansub shaxslarni tushunish, qadrlash va ular bilan samarali munosabatda bo'lish qobiliyatini o'z ichiga olgan etnomadaniy kompetensiya zamonaviy ta'lim amaliyotining muhim tarkibiy qismi sifatida tobora ko'proq e'tirof etilmoqda.

Kalit so'zlar: Milliy-mintaqaviy komponentetnik, an'analarni, milliy madaniyati, ma'naviy-axloqiy, ijodiy shaxs, dekorativ-amaliy san'at.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРИМЕНЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНО-РЕГИОНАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА В ПРАКТИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ

Суяров Нодиржон Тахирович
Доцент Наманганского государственного педагогического института (PhD)

Аннотация: В этой статье будет проведен всесторонний анализ исследований и теории, связанных с этнокультурной компетентностью в области художественного образования. Этнокультурная компетентность, которая включает в себя способность понимать, ценить и эффективно взаимодействовать с людьми, принадлежащими к разным культурам, все чаще признается важным компонентом современной образовательной практики.

Ключевые слова: Национально-региональная составляющая, традиции, национальная культура, духовно-нравственная, творческая личность, декоративно-прикладное искусство.

THEORY ANALYSIS OF THE APPLICATION OF THE NATIONAL-REGIONAL COMPONENT TO THE PRACTICE OF TEACHING FINE ARTS IN SECONDARY SCHOOLS

Suyarov Nodirjon Takhirovich
Namangan State Pedagogical Institute Associate Professor (PhD)

Annotation: This article comprehensively analyzes research and theory related to ethno-cultural competence in the field of art education. Ethnomathean competence, which includes the ability to understand, appreciate and effectively deal with individuals from different cultures, is increasingly recognized as an important component of modern educational practice.

Keywords: National-regional component, traditions, national culture, spiritual-moral, creative personality, decorative-applied art.

Kirish.Hozirda jmiyatning o'ziga xos xususiyatlarini — mintaqalarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi xilma-xillikni, ularning tabiiy, madaniy, milliy va tarixiy xususiyatlaridagi farqni aks ettiradi.

So'nggi paytlarda mintaqaviy ta'lim tizimlarining mohiyati va tuzilishi bo'yicha faol tadqiqotlar olib borilmoqda. Zamonaviy jamiyatning milliy madaniyatni, o'ziga xos san'atni saqlash va ko'paytirish, etnik an'analarni tiklash va milliy-mintaqaviy tarkibiy qismni hisobga olgan holda umumta'lim maktabida tasviriy san'atni o'qitishni takomillashtirish yo'llarining yo'qligi o'rtasidagi ziddiyatlardir. Milliy madaniyatga qiziqish va tanishtirishni shakllantirish tizimining yo'qligi tufayli maktab o'quvchilarining umumiy madaniy rivojlanishi, estetik tarbiyasi va badiiy ta'limiga salbiy ta'sir qiladi. O'rganilayotgan muammo alohida ahamiyat kasb etadi, chunki o'quvchining ijodiy shaxsini jamiyatning ijtimoiy-madaniy taraqqiyoti omillaridan biri sifatida shakllantirish va yosh avlodning ma'naviy tiklanishi uning qaroriga bog'liq.

Bundan tashqari, hozirgi vaqtda ushbu muammoni hal qilish jamiyatning chuqur ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy-axloqiy inqirozi fonida amalga oshirilmoqda.

O'z xalqining madaniyatining ildiz asoslaridan begonalashish va iste'mol jamiyatining ideallari va amaliyotlari ta'siriga qarshi immunitetni yo'qotish natijasida an'anaviy madaniyatning ma'naviy va ijodiy tamoyillarini, fuqarolik pozitsiyasini, o'z batanidan faxrlanishni yo'q qilishga olib keladi.

Maktabning o'quv jarayonida mintaqaviy tamoyilini amalga oshirish mavjud vaziyatni o'zgartirishga qaratilgan. Uning yordami bilan insonparvarlashtirishning bunday muammolarini hal qilish mumkin va o'quvchini etnik, mintaqaviy, jahon madaniyati bilan qiziqtirish va tanishtirishga qaratilgan bo'lib, talabning etnik va fuqarolik identifikatsiyasiga, umuminsoniy qadriyatlarni, shaxsning umumiy madaniyatini shakllantirishga, uning o'zini o'zi belgilashi va o'zini o'zi anglashi uchun sharoit yaratishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Umumta'lim maktabning o'quv jarayonida milliy-mintaqaviy komponentning mazmuni va amalga oshirish usullarini ishlab chiqishga turli mintaqalar misolida bajarilgan bir qator dissertatsiya tadqiqotlari bag'ishlangan (V. S. Badayev, M. M. Bayrambekov, V. F. Kanev, S. N. Novikov, I. M. Rajabov va boshqalar).

Biroq, ilmiy va uslubiy ishlarning tahlili shuni ko'rsatdiki, umumta'lim maktabida tasviriy san'atni o'qitishning milliy-mintaqaviy tarkibiy qismining rolini o'rganishga bag'ishlangan maxsus tadqiqotlar deyarli yo'q. Ushbu muammo bilan shug'ullanadigan mutaxassislar, amaliyotchi o'qituvchilarning keng doirasiga qaramay, uning nazariy asoslari va uslubiy ta'minoti mavjud emas. Milliy-mintaqaviy komponentni umumta'lim maktablarida tasviriy san'atni o'qitish amaliyotiga tatbiq etishga yordam beradigan amaliy ishlanmalar ham kam uchraydi zamonaviy ta'lim talablariga javob beradi Bu faqat milliy-mintaqaviy tarkibiy qismni hisobga olgan holda umumta'lim maktabida tasviriy san'atni o'qitish metodikasini yaratish uchun etarli emas. O'qitish amaliyotida ko'plab mualliflar maktab o'quvchilarining estetik tarbiyasi va badiiy ta'limini xalq dekorativ-amaliy san'ati vositalari bilan ko'rib chiqadilar. Natijada, talabalar xalq dekorativ san'atining xususiyatlarini o'rganadilar, milliy madaniyat bilan faqat amaliy san'at asosida tanishadilar va har doim ham mahalliy mintaqaviy madaniyat bilan bog'liq faktlar va hodisalarni tasviriy vositalar bilan yetaza olmaydilar va shuning uchun haqiqiy aloqa jarayonida ular uning o'ziga xosligini translyatsiya qila olmaydilar va uni dunyo madaniyatining mulkiga aylantira olmaydilar.

MUHOKAMA

Ushbu mualliflarning asarlarida milliy-mintaqaviy komponent sharoitlariga moslashtirilgan didaktik tamoyillar, milliy-mintaqaviy komponentni hisobga olgan holda maktabda tasviriy san'atni o'qitishning o'ziga xos shartlari, qiziqishni shakllantirishning psixologik va pedagogik asoslari va

maktab o'quvchilarini milliy madaniyat bilan tanishtirish kabi muhim masalalar tasviriy san'atni o'qitish metodologiyasining asosiy yo'nalishidir.

Hozirda tasviriy san'atni o'qitishning maqsadi madaniyatlararo muloqotda ishtirok etishni istagan va qodir bo'lgan o'quvchining shaxsiyatini rivojlantirish, ya'ni, o'quvchilarda boshqa xalq bilan madaniyatlar muloqotiga kirish istagi va qobiliyatini rivojlantirish, boshqa madaniyatlarni teng huquqli, o'ziga xos va o'z-o'zini qadrlaydigan deb qabul qilish ruhida tarbiyalash. Milliy-mintaqaviy tarkibiy qismni hisobga olgan holda tasviriy san'atni o'qitish zarurati, boshqa madaniyatni tushunish asosda mumkinligi bilan izohlanadi.

Madaniy qadriyatlar tizimida taqqoslanadigan jamoalarning umumiy va o'ziga xos xususiyatlari to'g'risida taqqoslash va xulosalar chiqarish, madaniyatlararo aloqa jarayonida qiyin vaziyatlardan chiqish, insoniyatning xususiy va global muammolarini muhokama qilish talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentsiyasining mohiyati bo'lib, uning shakllanishi hozirgi bosqichda badiiy ta'lim va estetik tarbiyaning etakchi vazifalaridan biridir.

Bundan tashqari, mintaqaviy madaniyat elementlari jahon madaniyati bilan taqqoslaganda va ular bilan birgalikda mazmunli asos bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, umumiy ta'lim maktabida tasviriy san'atni o'qitishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan o'rganish motivatsiyasini chaqirish va qo'llab-quvvatlash uchun potentsial imkoniyatlarni o'z ichiga oladi.

Ko'plab mintaqalarida bo'lgani kabi, milliy-mintaqaviy komponentni ta'lim muassasalarining asosiy o'quv dasturiga kiritish dasturini ishlab chiqdi.

Hududning sanoat rivojlanishining kuchayishi, etnik va ijtimoiy-iqtisodiy infratuzilmalarning o'zgarishi natijasida mahalliy aholini an'anaviy turmush tarzini faqat bir necha o'nlab doimiy milliy an'analar va tilni saqlab kelmoqda.

Umumta'lim maktablari o'quvchilarining tasviriy san'atni o'qitish mazmunidagi milliy-mintaqaviy komponentni yaratish va takomillashtirish ta'lim tizimini mintaqalashtirish muammosini hal etishda muhim bo'g'in hisoblanadi.

NATIJA

Shu nuqtai nazardan, bir tomondan, mintaqalashtirish ta'lim tizimining rivojlanishining asosiy yo'nalishini belgilaydigan umumiy printsipl, boshqa tomondan esa shaxsni rivojlantirishning haqiqiy mexanizmi sifatida ishlaydi.

Mintaqalashtirish muayyan o'quv predmeti doirasida o'quv jarayonini tashkil etishning xususiy prinsipi vazifasini bajaradi (bu holda qadriyatlar ichida shaxsiy qadriyatlar har bir talabaning, faqat haqiqiy; bu erda va hozirda atrofdagi dunyoda inson madaniyat sub'ektiga aylanishi mumkin. Boshqa tomondan, ko'p madaniyatli makonga ega bo'lgan ko'p millatli mamlakat bo'lib, unda etnik guruhlar madaniyatining faol tiklanishi, xalqlarning milliy o'ziga xosligini rivojlantirish va madaniyatlarning o'zaro bog'liqligini chuqurlashtirish mavjud.

Shu sababli, faqat ta'lim mazmunining milliy-mintaqaviy tarkibiy qismini hisobga olgan holda, madaniy va ta'lim makonining birligi, shuningdek, milliy madaniyatlarning ta'lim tizimi, mintaqaviy madaniy an'analar va ko'p millatli ta'lim sharoitida o'ziga xos xususiyatlarni himoya qilish va rivojlantirish saqlanib qolishi mumkin.

Xulosa. Hozirgi bosqichda ta'lim mazmunini yangilash ko'p jihatdan bunday o'zgarishlar bilan bog'liq bo'lib, bu uni bilimlarni tarjima qilish mexanizmidan va ko'nikma va ko'nikmalarni

shakllantirishdan ijodiy shaxsga ega bo'lgan shaxsni rivojlantirish vositasiga aylantirishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Stefanenko T. G., Kupavskaya A. S. Ethno-cultural competence as a component of competence in communication //Psychology in Russia: State of the Art. – 2010. – T. 3. – C. 550-564.
2. Almazova N., Baranova T., Khalyapina L. Development of students' polycultural and ethnocultural competences in the system of language education as a demand of globalizing world //The International Conference Going Global through Social Sciences and Humanities. – Cham : Springer International Publishing, 2019. – C. 145-156.
3. Kuzmina E. K., Danilova O. A. The development of ethno-cultural competence of the students in non-language high school //The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication–TOJDAC.–2016.–July Special Edition. – 2016. – C. 1027-1031.
4. Taxirovich S. N. et al. BADIY TASVIR VOSITALARIDA METONIMIYANING LINGVISTIK TAVSIFI //PEDAGOGS jurnali. – 2023. – T. 34. – №. 3. – C. 42-45.
5. Toxirovich S. N. VISUAL ARTS TEACHING METHODOLOGY AND PROBLEMS AND SOLUTIONS //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2023. – T. 11. – №. 5. – C. 569-571.
6. Taxirovich S.N. BO'LAJAKTASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIDA ETNOMADANIY KOMPYETYENSIYANI MILLIY-HUDUDIY MATYERIALLAR VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH.
7. Takhirovich S. N. USE OF THE REGIONAL COMPONENT IN FINE ARTS CLASSES 5-7 //Archive of Conferences. – 2021. – C. 1-3.
8. Wang Y. W., Hogge I., Sahai N. One size does not fit all: Ethnocultural empathy and everyday multicultural competencies //The Counseling Psychologist. – 2016. – T. 44. – №. 2. – C. 205-215.
9. Baowen L. The concept of student ethnocultural competence //Educological discourse. – 2022. – №. 3-4 (38-39). – C. 93-106.